

ЗА СТРУКТУРАТА И ФОРМАТА НА УРОЧНИЯ ПЛАН

Планирането е важен елемент от дейността на учителя, особено на начинаещия учител. Конкретният акт на обучение е препоръчително да бъде предварително добре обмислен, за да се постигне съответствие между компонентите на дейността.

За всеки урочен план учителят трябва да вземе решение за дидактическите цели, които ще насочват преподаването му и учебната дейност, за мотивите, които ще удовлетворят социалните и личните потребности на учениците, за съдържанието, което ще е съобразено с държавните стандарти, за методите и процедурите, които ще използва, за да удовлетвори целите и оцени постиженията на учениците. "Планирането е процес на решение какво и как учениците ще учат. Пресметнато е, че учителите вземат подобни решения средно на всеки две минути, докато преподават (5, 1986). Обаче, като допълнения към тези решения "в крачка", съществуват и много други, които обхващат определянето на приоритети и вземането на решения относно формата и съдържанието на обучението. "...Планирането е систематичен процес, който подпомага и решението за формата и съдържа-

нието, и определянето на приоритетите, които установяват кои проблеми да минат преди други" (3, 55).

Организиращият план на преподаване не гарантира успеха на урока, но със сигурност липсата на план ще доведе до неуспех. Преподаването без планиране, при което "учителят не насочва усилията си към темите, които представя, към примерите, с които да илюстрира, към дейността, която задава" Roy Meadows нарича "преподаване регламентиращо свободата" (7, 26–27). В тези случаи учителят няма точно решение за това какво, как и защо да преподава. Обучението, което се стреми да организира и реализира комплексно развитие на учениците не се характеризира с хаотичност и неефективност.

В педагогическата литература планирането в обучението е анализирано от глобалната му страна. Учени като М. Андреев, П. Петров, Б. Господинов, Ю. Зотов описват само отделни негови аспекти без да ги конкретизират. По детайлни са разработките върху планирането в англоезичната педагогическа литература – Callahan, Clark, Borich, M. Kourilsky и L. Quaranta и др.

Целта на настоящата статия е да детайлизира теоретичните проблеми на планирането, като акцента се поставя върху даването на практически указания за изработването на урочен план.

1. Структурни компоненти на урочния план

Преди да пристъпи към планирането на раздел или урок учителят е необходимо да има определена представа за *общите и специфичните цели* на обучението, което организира, за *учебното съдържание*, което ще преподава, за особеностите на контингента *ученици*, които ще обучава, за наличните *дидактични средства*, които ще ограничават или стимулират избора на един или друг метод на обучение, за богатството на *педагогическата технология*.

При подготовката за планирането учителят следва да отговори на комплекс от въпроси:

“ 1. Какво аз искам да постигна? 2. Как да го постигна? 3. Кой какво ще прави? 4. Кога и в какъв ред да се извършат действията? 5. Какви допълнителни източници са подходящи? 6. Какви материали и каква учебна техника са необходими? 7. Как да започна?

8. Как да продължа? 9. Кога мога да кажа, че съм постигнал целите си?” (4, 21)

Отговорите на всички тези въпроси конструират плана на урока. Изборът на структура на урочния план учителят може да се направи от

редица предложения, които съществуват в педагогическата литература.

M. Kourilsky и L. Quaranta предлагат структура от седем ключови елемента: 1. Цели на обучението. 2. Средства. 3. Мотивация. 4. Процедура. 5. Разпределение на времето. 6. Оценка. 7. Самостоятелна, допълнителна работа (6, 27).

L. Clark и Ir. Start препоръчват формат на урочен план с шест структурни компонента: 1. Оперативни цели на обучението. 2. Съдържание на темата. 3. Процедури (стратегия на преподаване и тактика на учебна дейност). 4. Дидактически материали. 5. Специални бележки. 6. Домашна работа (5, 175).

G. Borich предлага седем компонента, обединени във формата на кратък, но ефективен урочен план: 1. Привличане на вниманието. 2. Информироване на учениците за целите на обучението. 3. Припомняне на необходимото от изученото. 4. Представяне на новия учебен материал. 5. Предизвикване и упражняване на желаното поведение. 6. Осигуряване на обратна връзка. 7. Оценка на постиженията (3, 129).

Callahan и Clark обособяват 10 базисни елемента, чийто брой може да варира в различните урочни планове: 1. Основни данни – учебен предмет, клас, тема на раздела, тема на урока. 2. Общи цели – дидактически цели на раздела към който темата принадлежи. 3. Специфични оперативни цели. 4. Съдържание на

темата. 5. Ключови точки. 6. Процедура: въвеждане, разработване на урока, извод. 7. Дидактични материали. 8. Домашна работа. 9. Специални бележки и напомнания. 10. Оценка (4, 105)

Ю. Б. Зотов предлага примерна структура на урока с 12 компонента: 1. Тема на урока. 2. Цел на урока. 3. Тип на урока. 4. Методи на обучение. 5. Повторение на материала с цел актуализиране на опорни знания. 6. Видове контрол и обратна връзка. 7. Планиран прираст на знанията, уменията и навиците. 8. Възпитателна работа в урока; професионално ориентиране и връзка на учебното съдържание с живота. 9. Дидактически средства. 10. Самостоятелна работа на учениците в урока. 11. Затвърдяване на усвоеното учебно съдържание. 12. Домашна работа: повторение на усвоения учебен материал, творческа част от работата (2, 111).

Като вземаме за основа предложенията на различните автори и изхождайки от положителните традиции в педагогическата практика ние обособяваме следните компоненти, които се отнасят, както до формалната, така и до съдържателната страна в структурата на урочния план.

1. Общи данни за класа и урока: а) име на училището, учебния предмет и класа, б) тема на раздела, в) тема на урока, г) вид на урока. 2. Опе-

ративни цели на урока. 3. Ход на урока: а) дейност на учителя – привличане на вниманието на учениците, мотивиране на дейността им в урока, актуализиране на необходимите знания, презентация на новата тема, проверка и оценка на знанията. б) дейност на ученика – изпълнение на различна по самостоятелност и степен трудност на самостоятелна работа. 4. Методи на обучение. 5. Дидактически средства и материали. 6. Обратна връзка. 7. Ключови основни понятия в урока. 8. Диференциация на обучението. 9. Домашна работа. 10. Специални бележки и напомнания. 11. Оценка за работата на класа.

2. Характеристика на отделните структурни компоненти от урочния план

2.1. Общи данни за класа и урока.

Тези данни се записват в началото на плана. Те подпомагат картокирането на урочните планове и улесняват подреждането им. Служат на учителя за лесна ориентация тогава, когато той ги събира и се връща към тях в педагогическата си работа.

Напр.

25-то основно училище

История на България – VII

клас

Националноосвободително движение на българите през XIX в.

Априлско въстание 1876 г.

Урок за нови знания

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА-В. ТЪРНОВО
ДАРЕНИЕ

6056 / 2003

2.2. Оперативни цели на урока.

В един урок може да се работи най-много върху постигането на една обща цел, която намира конкретизация в няколко оперативни, специфични цели.

В зависимост от желаното ниво на поведенческа сложност оперативните цели могат да се формулират като *поведенчески* или като *скрити* цели. Бидейки отговорен за цялостното развитие на учениковата личност, когато учителят планира специфичните цели на урока, той следва да обмисли като желан резултат и знаенето на определена информация, и демонстрирането на разбиране и отношение, и формулирането на аргументирани оценки, и изявата на умения и способности.

Според Callahan, ако учителят има ясен отговор на въпроса "Какво искам моите ученици да научат от този урок?" (4, 107), то той няма проблем с формулирането на специфични цели на урока.

Напр. 1. Учениците да могат да коренуват с помощта на четири-значна таблица (поведенческа цел).

2. За 10 минути учениците да поставят глаголите в 10 изречения в правилното глаголно време с точност до 2 грешки. (критерийно пов. цел).

3. Учениците да могат да оценят символизма на Н. Лилиев и П. Р. Славейков. (скрита цел).

2.3. Ход на урока

Ходът на урока трябва да се планира като организационно цяло, имащо начало, същинска част и край. При конструирането му учителят следва да обмисли много процедури. Част от тях изпълват съдържанието на неговата дейност, а друга, тази на ученика.

Дейността на учителя е свързана с вземане на решения относно начините за въвеждане в урока, техниките за привличане на внимание то на учениците и мотивиране на дейността им, обема и степента на адаптиране на учебната информация, методите, чрез които тя да се презентира, затвърдява и оценява нейното усвояване, адекватното разпределение между обучаващите дейности и учебното време.

Ефективният урок, който се отличава с плътност, динамичност и резултатност, изисква от учителя да планира достатъчна по време и съобразена както с целта, така и с възрастовите и индивидуално особености на учениците *учебна дейност*. Доброто съгласуване на обучаващите процедури би поддържало активно съзнанието и поведението на учениците във всеки един момент от акта на обучение. И в пасивния процес слушане, и в разнообразната по вид и степен на сложност самостоятелна работа, следва да бъдат заложени моментите на развитие на отделните ученици, които се характеризират с различна степен на обученост.

В структурно отношение ходът на урока включва следните елементи: въвеждане в урока, същинска част, изводи, разпределение на времето.

2.3.1. Въвеждане в урока

Това е уводната част в урока, която има както организационен така и установъчен характер. Учителят е необходимо да обмисли техники, с които да *привлече* вниманието на учениците, да *мотивира* тяхната дейност и да *актуализира* усвоените по – рано знания, които ще използва в урока.

Според Borich едно от най-простите решения за *привличане на вниманието* на учениците е учителят да свърже учебното съдържание с техните интереси или да предизвика тяхното любопитство. За тази цел той предлага:

– отворени въпроси, които са формулирани така, че нямат един верен отговор, пораждат любопитството на учениците, но често и ги объркват (*Запитвали ли сте се кога сме започнали да употребяваме мярката "конска сила"? Може ли някой да назове име на автомобил с име на гръцки бог?*).

– явни несъответствия (*Защо рисуваме водата като използваме синия цвят, когато тя е безцветна?*).

– нещо, което изглежда нелогично в действителността (*Защо понисшите видове в животинския свят живеят по-дълго от хората?*).

– нещо, което на пръв поглед изглежда нелогично (*Защо произведението от две отрицателни числа е положително?*).

– използването на диаграми, илюстрации, картини, филми, макети и др. дидактически средства (3, 122).

Като въведение в урока могат да се използват и ключовите понятия в новата тема (*Какво разбираме под материя?, Какво ние разбираме под време и какво философите?, I read this book yesterday but I've read this book or I've just read this book*).

Мотивирането на учениците за активно участие в урока е следващата стъпка, която трябва да бъде планирана. Има различни варианти, от които учителят може да избира:

– информизиране на учениците за целите, които се преследват. Така те знаят какво се очаква от тях в края на урока и концентрират усилията си в тази посока;

– разкриване на социалната значимост на изучавания проблем;

– изясняване на практическата стойност на преподаваните знания;

– съобразяване с интересите и потребностите на учениците;

– създаване на възможност за личностна изява и доказване.

Най-много време в уводната част се отделя на *актуализирането на усвоените знания и умения*. От съдържателна гледна точка има различни възможности за преговор:

– кратък преговор на предходната тема в последователността на нейното преподаване;

– преговор само на новите термини и понятия;

– преговор само на основната идея.

От технологична гледна точка предложенията също са най-разнообразни: проверовъчната беседа, дидактически тест, ситуационна игра и т. н.

2.3.2. Същинска част в хода на урока

Същинската част в хода на урока е ядрото на урочния план, в което е необходимо да се реализира пълно съответствие между учебното съдържание, педагогическата технология и възрастовите и индивидуални особености на учениците. Тя се конкретизира в обучаващи дейности, обмислени и детайлно планирани от учителя. За начинаещия учител не е достатъчно да разработи само принципната линия в хода на урока. Решението му, че ще “дискутира върху залавянето на В. Левски”, или че ще “обяснява образуването и употребата на сегашно просто време”, или че ще “разказва за животинския свят в Африка” не е достатъчно за реализацията на един ефективен урок. Той трябва да е наясно какви принципи въпроси ще се обсъждат, какви ключови въпроси ще се задават, каква последователност ще се следва, върху какви изводи ще се насочат мислите на учениците, кога те ще рабо-

тят самостоятелно и кога по групи, как се степенуват по сложност учебните задачи, за да следват прогресивната линия на поведенческа изява на учениците.

Детайлното обмисленост и записан ход на урока, с въпроси и съответно очаквани и желани отговори, предпазва учителя от объркване и излизане от рамките на темата. Понякога той може да провокира объркване и подвеждане, но то е планирано и достатъчно добре премислено, за да го смути и наруши последователността на урока.

2.3.3 Изводи

Изводите имат функция на заключение на урока. В тях се фокусира всичко, което е вършено през учебното време на една дидактическа единица. Те трябва да бъдат точно и ясно формулирани, за да доведат учениците до разбиране на основните моменти в темата.

Callahan дава следните препоръки в тази насока:

1. Да се отделят по различен начин ключовите моменти.
2. Накратко да се очертаят главните моменти по темата.
3. Да се повтори основното понятие или основната мисъл, която е била дидактическа цел на урока (4, 110).

В стилно отношение изводите е добре да бъдат кратки и целенасочени. Многословието би объркало учениците в процеса на положителното

абстрахиране и отделянето на същественото от темата на урока.

2.3.4. *Разпределение на времето*

Урокът трябва да има не само една перфектна последователност, но отделните структурни компоненти следва целесъобразно да се разпределят по време. Разпределението на времето е техническа характеристика на планирането, но е една от неговите най-трудни задачи.

Първата стъпка, която учителят прави е да отдели необходимото време за същинската част от хода на урока, останалите минути се разпределят между въвеждането, изводите и задаването на домашната работа.

Втората стъпка е целесъобразно да се разпредели учебното време по отношение на обучаващите дейности в основната част от хода на урока.

Напр. 1. Въведение в урока – 7 минути.

2. Ход на урока – 22 минути

– *Обяснение на образуването на минало просто време – 7 минути*

Упражнения 2, 3 – 8 минути

Обяснение на употребата на минало просто време – 3 минути

Упражнения 4, 5, 6, 7, 8 – 14 минути

3. Заключителна беседа – 4 минути.

4. *Задаване на домашна работа – 2 минути.*

Друг начин за разпределение на учебното време е като последователно се върви по дейностите предви-

дени в отделните структурни компоненти от хода на урока и се определят минутите за всяка от тях:

Напр. 1. Организационен момент – 1 минута

2. Актуализиране на изученото – 5 минути

3. Въвеждане в новата тема и мотивиране – 1 минута

4. Изложение на новата тема – 30 минути

– *представяне на филм – 8 минути*

– *беседа по филма – 8 минути*

– *обяснения на учителя по отделните проблеми в темата – 14 минути*

5. Заключителна беседа върху ключовите понятия в темата – 6 минути

6. *Въпроси на учениците – 2 минути*

Плануването разпределение на времето е възможно да подведе учителя. Много често начинаещите учители не могат да уплътнят учебното време по време на урока, ако и да са го разпределили предварително много точно. Има различни начини, за да се преодолеят затрудненията и притесненията, свързани с по-ранното приключване на урока и оставането на време до биенето на звънеца, ето някои от тях:

1. В същинската част от хода на урока да се планират учебни дейности и упражнения в повече, които ще запълнят празнотата. Допълнителният материал, който е плануван, а

не е използван може да се включи в следващия план.

2. Да се използва останалото време за повторна заключителна беседа или за въвеждане в следващата тема

3. Предварително да се подготвят учебни листи за допълнителна самостоятелна работа.

4. Да се даде инициативата на учениците. Те да задават въпроси по темата като учителят се включи в отговорите им.

2.4. Методи на обучение

Методите на обучение, които ще се използват във всеки конкретен акт на обучение, се обмислят много внимателно и изборът им е плод на професионалното решение на преподавателя. То детерминира до голяма степен цялостния ход на урока и неговото качество. Записването им в плана на урока не е формално.

2.5. Дидактически средства материали

Целта на тази част от плана е да ви подсети за дидактическите средства и помощни материали, които са ви необходими за урока и които следва да подготвите преди началото му.

2.6. Обратна връзка

Обратната връзка е ценна за учителя във всяка минута от учебното време. Тя е тясно свързана с хода на урока и се планира заедно с него. Отделяме я самостоятелно поради изключителната ѝ важност за организирането и управлението на

обучението. Обратната връзка осигурява на учителя информация за работата на класа по време на урока, за трудностите, които учениците срещат, за техните пропуски и постижения. Имайки тези данни учителят знае на какво да акцентира в следващия урок, какви нови методи и техники да използва, за да реализира целите си.

Воріш предлага различни варианти, чрез които учителят може да си осигури обратна информация. За тази цел той използва начините за проверка на постиженията на учениците и ги групира така:

I. Индивидуална обратна информация:

– учителят се разхожда между редовете, докато учениците работят самостоятелно;

– показва на ученика верния отговор в работната тетрадка или в текста;

– учениците по двойки си проверяват решенията на поставените задачи.

II. Групова обратна информация:

– учителят заедно с групата дискутира отговора;

– едната от групите е рецензент, а другите отговарят на въпросите ѝ;

– всяка група получава отговорите след като приключат работата;

– определя се един от членовете на групата да провери отговорите на останалите членове.

III. Колективна обратна информация:

– отговорите са написани на дъската и всеки сам ги проверява;

– учителят чете отговорите;

– един от учениците чете отговорите;

– учениците си разменят тетрадите, а учителят чете отговорите (3, 128).

3.7. Ключови основни понятия в урока.

Ключовите понятия могат да бъдат значими факти, точни аксиоми, теореми, правила, определени отношения между събития и явления, творящи причината за дадено следствие и т. н. Учителят ги определя след отговор на въпроса “Какво искам моите ученици да запомнят или да разберат?”

Напр. Има много причини основни и второстепенни за Първата световна война, но както за всички войни главната причина е икономическа.

Ключовите моменти или понятия трябва да бъдат записани отделно в плана, в тази последователност, в която ще бъдат използвани и представени на учениците. Това ще даде възможност на учителя, ако има някакви колебания по време на урока, само с един поглед върху тях за запази предварително замисленият план.

Много ефективно ключовите моменти могат да бъдат използвани като въведения в темата на урока: “Днес ние ще се запознаем, ще разберем, ще разговаряме.....” или ка-

то заключение “Днес ние се запознахме, разбрахме, разговаряхме.....”.

2.8. Диференциация на обучението

Разнообразието от индивидуалности в класа, носители на типични възрастови белези и характерни личностни особености, изисква от учителя да планира учебни дейности, които да удовлетворят това разнообразие и да стимулират развитието на всеки ученик.

“В различните актове на обучение не е еднакво ефективна учебната дейност, извършвана едновременно от целия клас, и учебната дейност, извършвана от учениците самостоятелно или когато са обособени на малки групи от по няколко ученика. Ето защо пред учителя възникват сложни въпроси, свързани с групирването на учениците от класа с цел по-добре да се разрешат дидактическите задачи, да се формират умения за работа в група и да се съгласуват взаимните усилия в общата дейност” (1, 333).

Професионално планираният урок отразява както особеностите на учениковия контингент така и принципите и критериите за диференциация на обучението. Най-податлива на диференциация е самостоятелната работа. В рамките на урока тя може да се планира по следния начин:

“1. На всички ученици се възлагат еднакво трудни задачи, а сла-

бите ученици получават индивидуална помощ при решаването им.

2. На отделни ученици (особено на по-слабите) се възлагат отделни задачи.

3. В началото се възлагат общи задачи, а след това се усложняват допълнителни задачи.” (1, 341)

Диференциацията може да се организира чрез групово обучение, като се спазват принципите за формиране на групата, за мобилност на нейните членове, толерантност на взаимоотношенията, равни възможности за изява.

В плана на урока диференциацията на учебното съдържание и на учебните дейности следва да бъде стриктно отбелязана, като се посочва от кои ученици какво ниво на поведенческа сложност се очаква и съответно какви задачи и въпроси са подготвени за тях. Това ще даде възможност на учителя да следи индивидуалните постижения на ученика по съответния учебен предмет – къде ученикът има затруднения, къде има пропуски, къде е значително по-напред от другите.

2.9. Домашна работа.

Домашната работа е продължение на обучението, но въкщи. Тя може да бъде най-разнообразна – от изпълнение на упражнения и задачи от учебника, работната тетрадка, странична литература, до работа в Интернет. Във всички случаи обаче тя трябва да съответства на учебния предмет, темата на урока, целите на

обучението и да е достъпна за всички ученици.

Не е задължително домашна работа да се задава при всеки урок. Ако е предвидена трябва да бъде отбелязана в плана. Съобщаването ѝ е възможно да се планира във всеки етап от урока, освен след биенето на звънеца. Независимо кога ще бъде зададена, учителят следва да отдели достатъчно време, за да я разясни и да се убеди, че учениците са я разбрали и знаят как да я извършат. Според Callahan при планирането на домашната работа учителят трябва да бъде сигурен, че: “а) тя е ясна, б) точно определена, в) разумна – нито много дълга, нито много къса, г) дава на учениците достатъчно указания, за да я изпълнят успешно, д) показва на учениците как да я изпълнят, за да не сгрешат ненужно, е) осигурява съобразяване с индивидуалните различия.” (4, 112).

2.10. Оценка за работата на класа.

Учителят попълва този компонент от плана след урока. Той отбелязва впечатленията си от начина, по който е протекло обучението, от изявата на класа като цяло и на отделни ученици. Записаните бележки ще му помогнат, както за следващия урок, така и когато след години той ще се върне отново към планирането на същия урок. Оценка може да имат следния вид:

1. Урокът беше плътен, с добро темпо, темата беше интересни и

повечето ученици работеха активно. Ана, Петър, Иван бяха разсеяни, Вероника и Николай се извиха.

2. *Урокът протече мудро, към края много се проточи. На учениците им стана скучно. Повечето от тях работеха бавно, с изключение на Силвия, Павлина и Стоян и т.н.*

Callahan предлага *следните критерии за оценка на урочния план:*

“1. Осигурява ли урочния план връзка с предишния урок? 2. Има ли адекватно въведение. 3. Посочва ли целите на учениците? 4. Осигурява ли ясна презентация на учебното съдържание? 5. Осигурява ли адекватна демонстрация и илюстрация на съдържанието? 6. Осигурява ли проверка на разбиранията на учениците? 7. Осигурява ли подготовка на учениците за извършване на домашната работа? 8. Осигурява ли адекватно обобщение и продължение? 9. Осигурява ли елиминиране на мъртвите места? 10. Предвижда ли адекватни дейности за индивидуална и групова дейност. 11. Осигурява ли адекватна дидактически средства и материали? 12. Осигурява ли връзка със следващия урок?” (4, 113).

3. *Формати за урочен план*

В педагогическата литература няма един утвърден формат на урочен план, както по отношение на компонентите, така и по отношение на разпределението му върху листа. Учителят е свободен да избере този,

с който ще работи най-лесно и ще може да го адаптира към различните теми, които преподава.

3.1. *Обикновен урочен план* (по идея на Callahan, с. 113). При него съдържанието на урока се съчетава с учебните процедури, а ключовите моменти на темата се записват отделно.

1. *Учебен предмет Клас*

2. *Тема на раздел*

3. *Тема на урок*

4. *Цел на раздел*

ОЦЕНКА НА УРОКА

5. *Цел на урок*

6. *Вид на урока*

7. *Основен момент и ключови понятия*

8. *Ход на урока:*

– *актуализиране на знанията, въведение в темата, съобщаване на целите и мотивиране*

– *същинска част – изложение, беседа, демонстрация, самостоятелна работа и т. н.*

– *изводи*

9. *Диференциация на работа на класа – самостоятелна работа, работа по групи, работни листове, домашна работа и т.н.*

10. *Домашна работа*

11. *Дидактически материали и средства.*

12. *Бележки.*

3.2. *Формат №2* (по идея на Borich, с. 129). Той не дава възможност за очертаване в детайли на

елементите от хода на урока и е подходящ за учителите с практика.

1. *Тема на раздел.*
2. *Тема на урок.*
3. *Привличане на вниманието.*
4. *Информирание на учениците за целите, които следва да постигнат.*

5. *Актуализиране на усвоените по-рано знания.*

6. *Презентация на новия материал.*

7. *Предизвикване на желаното поведение.*

8. *Осигуряване на обратна връзка.*

9. *Оценяване на поведението на учениците.*

3.3. *Формат №3* (по идея на Callahan, с.115). Разликата с формат

№ 1 е, че съдържанието и учебните процедури са дадени отделно.

1. *Тема на раздел.* Дата
2. *Тема на урок.* Клас
3. *Цел на урока*
4. *Съдържание.*
5. *Учебни процедури*
6. *Дидактически материали.*
7. *Оценка.*

3.4. *Формат №4* (по идея на Callahan, с.115). Характерното за него е, че листът се разделя на две. Лявата половина е за хода на урока, включваща учебното съдържание по темата, методите на обучение, обратната връзка, а дясната е за бележки, които учителят може да запише преди и след края на урока.

Учител

Тема на раздела

Цели

Учебен предмет

Дата

Съдържание

Бележки

Процедури

Оценки и въпроси

Домашна работа

Дидактически средства

3.5. *Формат № 5* (по идея на Callahan, с. 116). Форматът е подходящ за уроци с основен метод на обучение изложение или лекция в комбинация с беседа. В него е отделено място за въвеждането на учителя, за очертаване на основните моменти от учебното съдържание

в темата, а в дясната колона могат да се записват ключови въпроси, които да се задават в хода на изложението. Отделено е и място за обобщения. Този формат осигурява добро единство на елементите от хода на урока.

Тема на раздел

Клас

Дата

Тема на урока

Цели

Въведение в урока

Съдържание

Ключови въпроси

Обобщение и изводи

Дидактически материали,

Домашна работа

3.6 *Формат № 6* (по Callahan, с. 117). Този формат онагледява връзката между обучаващите дейности и специфичните дидактически цели. Той е под формата на две колони: в лявата се записват целите, а в дясната

съответните процедури. Форматът е труден за използване в клас, защото ходът на урока не е детайлизиран стъпка по стъпка, което е характерно за предходните примери.

Тема на урока

Клас

Дата

Цели

Обучаващи дейности и процедури

1.....

{ 1.

{ 2.

{ 3.

2.....

{ 1.

{ 2.

Дидактически средства

Домашна работа

3.7. *Формула № 6* (по Callahan, с. 118). Форматът осигурява детайлизиране на компонентите в плана на урока: формулировка на целите, записване на основните понятия, определяне на място за специални

бележки и домашна работа. Учебното съдържание и методите на обучение са съотнесени към разпределеното по минути учебно време, което прави формата лесен за следване по време на урока.

Училище.....

Клас..... Дата..... Ден.....

Дневен урочен план

<i>Специфични цели на урока</i> <i>Основни понятия:</i> <i>Умения:</i> <i>Отношения</i>		<i>Бележки и напомняния</i> <hr/> <i>Домашна работа</i>
<i>Разпределение на времето минути</i>	<i>Ход на урока насочен към постигането на целите:</i> — — — —	<i>Методи на обучение</i> <i>Дидактически средства</i>

3.8. Формат № 8. (М. Михова). В този формат се разграничават, очертават се стъпка по стъпка и се съотнасят към учебното време дейността на учителя и дейността на ученика. Листът се разделя на три колони. Първата е за разпределението на учебното време по минути,

във втората се описват детайлно процедурите, планирани да се извършват от учителя като единство на учебно съдържание и методи на обучение, а третата е отделена за планиране на ученическата активност. Отделено е място за бележки, оценка на урока и домашната работа.

Училище _____

Учебен предмет _____ Клас _____ Дата _____

Тема на раздел

Тема на урок

Вид на урок

Специфични цели на урока:

Знания,

Умения,

Отношения

Основни понятия и ключови моменти:

Бележки

Оценка на урока

Дидактически материали и средства:

Разпределение на времето	Дейност на учителя	Дейност на ученика
1 мин	Организиране на класа за работа.	
4 мин	Учителят провежда репродуктивна беседа.	Учителят отговаря.
2 мин	Учителят въвежда в новата тема, мотивира учениците, съобщава целите на урока	Учениците слушат.
15 мин	Изложение на учителя по новата тема в комбинация с беседа.	Учениците слушат, отговарят на въпроси, работят самостоятелно по 3 точка от плана на темата.
10 мин	Изводи и обобщения	Учениците отговарят на въпросите, повтарят

*след ръководена от него демонстрацията на учителя,
самостоятелна работа работят самостоятелно.*

*3 мин. Учителят отговаря. Учениците задават въпроси
на учителя по темата.*

*5 мин. Домашна работа.....
Учителят обяснява*

Забел. Съдържанието, което е включено във формата е примерно и може да се разработи по много други начини в зависимост от характера на темата, вида на урока, особеностите на учениците.

Планирането на урок е компонент на педагогическото мислене, чийто резултати са професионално взетите от учителя решения за организацията и управлението на конкретния дидактически акт. То е част от съдържанието на предварителната

фаза на процеса на обучение, като до голяма степен предопределя неговата целенасоченост, адекватност и ефективност. Доброто планиране не детерминира пряко успеха на урока, но ефективното обучение в урока винаги предполага добро планиране.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Андреев, М.* Процесът на обучението. Дидактика. С., 1996.
2. *Зотов, Ю. Б.* Организация современного урока. М., 1984.
3. *Borich, G. D.* Effective Teaching Methods. Ohio, 1988.
4. *Callahan, J & L. Clark.* Teaching in the Middle and Secondary Schools. Macmillian Publishing Co. NY, 1988.
5. *Clark, L. & I. Starr.* Secondary and Middle School Teaching Methods. Macmillian Publishing Co. NY, 1986.
6. *Kourilsky, M. & L. Quaranta.* Effective Teaching. Principles and Practice. Scott. Foresman & Co. Glenview, Illinois, 1987.
7. *Meadows, Roy.* Adverse Effects of Ad Lib Teaching, "School and Community, May, 1965, 51,26-27.

ABOUT STRUCTURE AND FORMS OF LESSON PLAN

MARINELLA MIHOVA

Summary

The planning is a main element of teacher's activity, especially of the beginning teacher.

The aim of the article is to do more practical the theoretical aspects of the lesson planning. The accent is on the directions of how to make a lesson plan.

Different opinions about lesson plan's structure are presented in the first part of the article. The elements of our structure are analyzed in details.

About forms of the lesson plan is the second part. The author presents 8 forms from which the teacher may make their choice.

The planning is component of pedagogical thinking, which results are professional teachers' decides for organization and management of the process of education.